

úřad
pro ochranu
osobních
údajů

informační bulletin 2 / 2007

Návštěva prezidenta republiky v Úřadě pro ochranu osobních údajů



Historie Úřadu pro ochranu osobních údajů je poměrně krátká, neboť se začala psát teprve v roce 2000 v souvislosti se schválením zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. V průběhu uplynulých sedmi let navštívila sídlo Úřadu řada osobností i reprezentantů obdobných zahraničních institucí jako je český Úřad pro ochranu osobních údajů. Dosud nikdy však nemohl předseda Úřadu uvítat „na své půdě“ nejvýznamnějšího ústavního činitele českého státu, prezidenta republiky.

K této, pro Úřad jistě prestižní události, došlo ve středu 20. června 2007, kdy v rámci návštěvy městské části Praha 7 zavítal do sídla Úřadu prezident republiky Václav Klaus s chotí Ivií. Prezidentský pár doprovázený starostou

městské části Praha 7 Markem Ječménkem přivítal předseda Úřadu Igor Němec. Po krátkém uvítání následovalo představení vedoucích pracovníků Úřadu, tedy obou náměstků předsedy Úřadu a sedmi inspektorů Úřadu, a předseda Úřadu poté ve svém úvodním slovu hovořil o aktuálních problémech v oblasti ochrany osobních údajů.

V následné diskusi se pan prezident především zajímal, jaké konkrétní výstupy Úřad za dobu své existence má a jak konkrétně může pomáhat běžným občanům. Viditelně ho zaujala problematika odposlechů, kde inspektorka Úřadu Miroslava Matoušová ve stručnosti představila problémy, se kterými se při své kontrolní činnosti setkala, i konkrétní výsledky své práce v podobě změn v pravidlech pro nakládání s odposlechy. Dalším tématem, které vzbudilo pozornost nejen pana prezidenta, ale i jeho manželky, bylo téma kamerových systémů, které jsou v posledních letech nasazovány ve stále masovějším měřítku, a to i ve školách a na pracovištích. Pan prezident zmínil svou osobní zkušenost, kterou získal s kamerovými systémy na konferenci v Monaku. Tamní policejní prezident tehdy hovořil o tom, že díky masivnímu nasazení kamer se podařilo významně eliminovat kriminalitu. Pan prezident v této souvislosti zdůraznil, že nikdy nelze pouštět ze zřetele základní práva na osobní svobodu, kam patří i právo na ochranu soukromí. Společnost „Velkého bratra“, reprezentovaná i masivním využíváním kamerových systémů, instalovaných bez jasného důvodu, jde podle názoru pana prezidenta přímo proti všem principům svobody, které on po celý život zastává, a v mnohém mu připomíná režim, který v naší zemi existoval do roku 1989. I proto pan prezident ocenil existenci Úřadu pro ochranu osobních údajů, neboť je jednou z pojištěk toho, aby do soukromí každého občana nebylo zasahováno nadměrně, v rozporu s jeho právy. Zároveň ocenil, že Úřad není příkladem státní instituce, která by nadměrně zvyšovala počet svých zaměstnanců bez jasného důvodu, případně si stavěla zcela novou budovu, aniž by to bylo potřeba, a tak zbytečně zatěžovala státní rozpočet.

1. TADY A TEĎ

Předseda Úřadu pro ochranu osobních údajů RNDr. Igor Němec předal 1. června na 47. MFF pro děti a mládež ve Zlíně ocenění vítězům soutěže „Moje soukromí. Nedívat se, nešťourat!“, kterou vyhlásil Úřad u příležitosti Dne ochrany osobních údajů: Od roku 2007 se jím z podnětu Rady Evropy stal 28. leden, den, na který připadá výročí otevření k podpisu Úmluvy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat v roce 1981; pro Českou republiku nabyta uvedená Úmluva účinnosti 1. listopadu 2001.

Úřad obdržel do soutěže na 200 příspěvků, z nichž vybírala jury ve složení PhDr. Jitka Miklová, vedoucí oddělení dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR, Mgr. Pavel Kácha, dramaturg Českého rozhlasu 2 Praha, Mgr. Miloslav Žáček, odborný asistent Katedry grafiky Vysoké školy umělecko-průmyslové, jako kolektivní členové společnost Iuridicum Remedium a samostatné oddělení tiskové Úřadu; jury předsedal RNDr. Igor Němec. Soutěž měla dát příležitost dětem a mladým lidem (v kategoriích 12–15 let a 16–20 let) vyjádřit svůj názor na to, co chápou pod pojmem soukromí, a zvýšit jejich povědomí o tom, že právě ochrana osobních údajů je v době rozsáhlého využívání výkonných komunikačních technologií prostředkem k jeho lepšímu zabezpečení (více informací k výsledkům soutěže je k dispozici na str. 8).

V rámci MFF uspořádal Úřad ve Zlíně také první seminář o ochraně osobních údajů ve vzdělávání. Zúčastnilo se ho 22 pedagogů, nejčastěji ředitelů škol z oblasti Zlínského kraje. Program semináře je akreditován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy na 3 roky; Úřad uspořádá do konce tohoto roku ještě seminář v kraji Vysočina a v Praze. Zájem o program projevil už také další kraje České republiky.

Úřad provádí šetření v souvislosti s podezřeními na únik osobních údajů v kontextu kauzy týrání dětí v Kuřimi.

V poslední době se Úřad několikrát vyjadřoval k právním otázkám souvisejícím s provozováním kamerových systémů se záznamem. Jedním z velmi sledovaných problémů je instalace těchto systémů ve školách a školských zařízeních. Vyjádření, která Úřad poskytoval, však nevedla k vyjasnění současné situace, protože se Úřad stále setkává s tím, že se školy „snaží“ tyto systémy využívat i v takových prostorách škol, kde by jejich umístění bylo v rozporu se zákonem o ochraně osobních údajů. Proto vznikl v Úřadu dokument „Praktické otázky provozování kamerových systémů ve školských zařízeních“, jehož cílem je zpřístupnit veřejnosti pohled Úřadu na konkrétní otázky související s instalací kamerových systémů ve školách (dokument je k dispozici na webových stránkách Úřadu <http://www.uouu.cz/index.php?l=cz&m=left&mid=05:04:07&u1=&u2=&t=>).

Je potřeba zdůraznit, že Úřad při vyřízení žádostí škol o instalování kamerových systémů rozhoduje individuálně a nelze tedy zobecňovat, že kamery se ve školách vůbec objevit nemohou. Avšak přivykat děti žít pod trvalým dozorem kamer není v žádném případě žádoucí.

Úřad předal k vymáhání pokutu uloženou Hnutí na obranu majitelů realit (HOMR), vzhledem k tomu, že hnutí částku ve výši 550 000 Kč ve stanovené lhůtě neuhradilo. Druhá kontrola provedená u tohoto správce osobních údajů byla ukončena a na základě výsledků této kontroly bylo ve správním řízení (v současné době nepravomocně) rozhodnuto.

Dále probíhá kontrola provozu kamerového systému instalovaného na budově Rádía Svobodná Evropa na Václavském náměstí, jejímž cílem je zjištění všech podmínek pro provoz tohoto systému a jejich vyladění s podmínkami vyplývajícími z právního řádu České republiky v tomto směru. Při této kontrole je třeba respektovat zvláštní režimní charakter chodu tohoto pracoviště, z čehož vyplývají i časové nároky při předkládání požadovaných podkladů.

Ve věci zavedení In-karty Českými drahami Úřad v rámci prováděné kontrolní činnosti požaduje nastavení pravidel tak, aby nemohlo v žádném případě docházet k eventuálnímu sledování pohybu a chování jejich držitelů.

Kontrola společnosti Reader's Digest VÝBĚR s.r.o. se ještě rozšířila o další podání, která Úřad obdržel. Opakovaně však Úřad považuje za nutné upozornit stěžovatele obecně na fakt, že dříve, než se obrátí na Úřad, by měli požádat správce zpracovávajícího jejich osobní údaje, tj. v daném případě společnost Reader's Digest VÝBĚR s.r.o., aby jim nadále neposílal nabídky a aby vymazal jejich osobní údaje ze své databáze. Stěžovatelé by si také ještě před podáním stížnosti měli dobře uvědomit, zda někdy, někde, za určitých okolností neposkytli své osobní údaje a souhlas s jejich zpracováním

pro další marketingové využití. Při kontrole se často potvrdí, že stěžovatel poskytl své osobní údaje i souhlas s jejich dalším využitím.

Úřad ukončil kontrolu a správní řízení prováděné v souvislosti s nalezenou zdravotní dokumentací ve zdravotnickém zařízení v Brně Bystřici. Rozhodnutí o uložení pokutě již nabylo právní moci.

Na základě soudního rozhodnutí o žalobě města Rumburk proti rozhodnutí Úřadu o uložení pokuty za zveřejňování osobních údajů v zápisech z jednání zastupitelstva Úřad uvede procesní pochybení do souladu s požadavkem soudu. Soudní rozhodnutí se ovšem nedotýká posouzení týkajícího se porušení povinností správce, jehož důsledkem bylo uložení pokuty ani její výše.

Úřad vítá novelizovaný zákon o péči o zdraví lidu, kterým jsou posílena práva subjektů údajů – pacientů, pokud jde o získávání informací ze zdravotní dokumentace i jejich rozhodnutí o zpřístupňování třetím osobám (např. příbuzným).

Milí čtenáři, čas prázdnin se pomalu překulil do své druhé poloviny a my vám přejeme krásné „dělání“ i „lenošení“ v letošním horkém létě. Příští číslo bulletinu bude věnováno otázkám vstupu naší země do schengenského prostoru. Úřad v této souvislosti zprovozoval na svých webových stránkách rubriku Schengen <http://www.uoou.cz/index.php?l=cz&m=left&mid=13&u1=&u2=&t=>, která uživatelům nabízí řadu informací v této oblasti.

Vyjádření Úřadu k návrhu nové dohody o předávání osobních údajů cestujících leteckých společností do USA

(Aktuálně k 24. 7. 2007)

O záležitosti předávání osobních údajů cestujících (PNR – Passenger Name Records) leteckých společností úřadům v USA jsme již veřejnost mnohokrát informovali. Pouze tedy stručně připomínáme: V rámci boje proti terorismu přijala vláda USA celou řadu bezpečnostních opatření, která většinou současně vedou k určitému omezení základních lidských práv, včetně práva na soukromí a ochranu osobních údajů. Patří mezi ně také povinnost leteckých dopravců (týká se i ČSA) dopravujících cestující do a z USA poskytnout určitým americkým úřadům osobní údaje pasažérů ze svých počítačových rezervačních či odbavovacích systémů, tzv. „data PNR“. Dne 17. května 2004 uzavřela Evropská komise s USA první dohodu o povinnosti dopravců údaje dodávat a podmínkách, za jakých budou v USA využívány a chráněny. Na základě podání Evropského parlamentu rozhodl Evropský soudní dvůr o zrušení dohody pro chybný právní základ, na kterém byla uzavřena. Rozsudek se nezabýval hlavním důvodem, pro který EP (Evropský parlament) žalobu podal, tedy porušováním evropského práva v oblasti ochrany osobních údajů. V časové tísní byla v říjnu 2006 uzavřena dohoda druhá, a to dočasná a prozatímně prováděná (ve většině států si vyžaduje ratifikaci, která dosud v ČR nebyla provedena), s téměř totožným obsahem.

Platnost dočasné dohody vyprší koncem července 2007. Proto se od jara urychleně, avšak obtížně sjednávala dohoda třetí s předpokládanou dlouhodobou platností. Jednání byla uzavřena 29. června 2007 a během července by měla Rada EU schválit její podepsání.

Úřad vyjádřil kritické stanovisko k celkovému vyznění nové dohody, při kterém vycházel ze skutečnosti, že navrhovaná dohoda znamená zhoršení úrovně ochrany osobních údajů cestujících leteckých společností (text v plném znění je k dispozici na webových stránkách Úřadu na internetové adrese <http://www.uoou.cz/index.php?l=cz&m=top&mid=02:05&u1=&u2=&t=>). K návrhu nové dohody o předávání dat PNR leteckými společnostmi do USA se také kriticky vyslovil Evropský parlament ve svém dokumentu „Usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. července 2007 o dohodě mezi EU a USA o jmenné evidenci cestujících“ (text v plném znění je k dispozici na webových stránkách Úřadu na internetové adrese <http://www.uoou.cz/index.php?l=cz&m=left&mid=08:02:10&u1=&u2=&t=>).

Informace o aktivitách Úřadu za rok 2006

Činnost Úřadu v číslech – rok 2006

Dotazy	e-mailové dotazy	1564	
	dotazy došlé poštou	10	
Stížnosti		476	
Kontrolní činnost	Celkem kontrol	113 ¹⁾	
	ukončeno	77	
	dle plánu	14	
	incidenčních kontrol	99	
Nevyžádaná obchodní sdělení	Podnětů celkem	1 503	
	Správní delikty celkem	88	
	Uložené pokuty	88 ²⁾	
Správní trestání	Přijato podnětů celkem	83	
	Rozhodnutí o uložení pokuty	64	
Registrace	Celkem podáno oznámení	28 591	
	V roce 2006 podáno oznámení	1 450	
	Celkem zaregistrováno zpracování	26 249	
	V roce 2006 zaregistrováno zpracování	1 195	
	Celkem zaregistrováno správců	23 073	
	V roce 2006 zaregistrováno správců	945	
	Celkem zrušeno registrací	827	
	V roce 2006 zrušeno registrací	92	
	Celkem podáno oznámení o změně zpracování	1 597	
	V roce 2006 podáno oznámení o změně zpracování	178	
	Celkový počet žádostí o předání osobních údajů do zahraničí (§ 27 zákona č. 101/2000 Sb.)	38	
	Rozhodnutí, která předání osobních údajů do zahraničí povolují	18	
	Rozhodnutí, která předání osobních údajů do zahraničí zamítají	0	
	Řízení zastaveno podle § 30 zák. č. 71/1967 Sb., na žádost účastníka řízení	1	
	Jiná rozhodnutí	12	
	Připomínkované legislativní návrhy	Zákony	55
		Vyhlášky	108
		Nařízení vlády	34
		Ostatní	81
Mezinárodní předpisy		23	

Instituce, jejichž materiály (nejen legislativní povahy) byly připomínkovány	Česká národní banka	7
	Český báňský úřad	1
	Český úřad zeměměřický a katastrální	1
	Český rozhlas	1
	Český statistický úřad	4
	Státní úřad pro jadernou bezpečnost	1
	Úřad průmyslového vlastnictví	1
	Úřad vlády	2
	Legislativní rada vlády	14
	Ministerstvo informatiky	22
	Ministerstvo životního prostředí	31
	Ministerstvo práce a sociálních věcí	14
	Ministerstvo dopravy a spojů	19
	Ministerstvo vnitra	34
	Ministerstvo zahraničních věcí	13
	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	16
	Ministerstvo spravedlnosti	20
	Ministerstvo zdravotnictví	30
	Ministerstvo financí	25
	Ministerstvo pro místní rozvoj	11
	Ministerstvo kultury	23
	Ministerstvo průmyslu a obchodu	22
	Národní bezpečnostní úřad	4
	Správa státních hmotných rezerv	1
Spisy nezařazené	1	
Osobní konzultace	Konzultace poskytované občanům a institucím	44
Přednášky, semináře	(aktivní vystoupení)	34
Publikované materiály	Věstník Úřadu (počet částek)	4
	Bulletin Úřadu (počet čísel)	4
	Stanoviska Úřadu / „K problémům z praxe“	8 / 1
	Překlady zahraničních dokumentů	13
	Tiskové zprávy a sdělení pro média	15
	Další podkladové materiály pro média Agenturní servis, tisk, rozhlas, TV, elektronická média	305
Tiskové konference	Pravidelné TK Úřadu	4

(Tabulka zobrazuje stav ke 31. 12. 2006.)

Informace „na poslední chvíli“

Úřad pro ochranu osobních údajů ve snaze sjednotit a zjednodušit komunikaci s veřejností prostřednictvím elektronické komunikace oznamuje, že byla zrušena adresa info@uoou.cz a že byla zřízena jediná centrální adresa elektronické pošty, sloužící pro příjem dotazů, žádostí o konzultace a další elektronická podání – posta@uoou.cz. Bližší informace naleznete na webových stránkách Úřadu v rubrice Kontakty na internetové adrese <http://www.uoou.cz/index.php?l=cz&m=bottom&mid=01:02&u1=&u2=&t=> . Pro kontakt pracovníků sdělovacích prostředků zůstává v platnosti elektronické spojení na tiskovou mluvčí Úřadu.

Zahraniční aktivity Úřadu

Konference ochránců osobních údajů v Larnace

Nejprestižnějšími mezinárodními událostmi pořádanými každoročně „obcí“ ochránců osobních údajů a soukromí jsou celosvětová Mezinárodní konference komisařů pro ochranu dat a soukromí (jako komisaři se obvykle označují předsedové, prezidenti atd. nezávislých úřadů typu našeho Úřadu) a Jarní konference evropských úřadů ochrany dat s obdobným zastoupením vrchními šefy úřadů v doprovodu dalších expertů, avšak v rozměru evropském. Konference ani jejich příprava nezávisí na žádné specializované instituci; svěřeny jsou vždy některému úřadu ochrany osobních údajů, který se na předchozí konferenci dobrovolně ujme uspořádání setkání.

Zatím poslední akcí toho druhu byla Jarní konference v kyperské Larnace 10. – 11. května 2007. Za náš Úřad do Larnaky odjel předseda RNDr. Igor Němec, inspektorka PhDr. Miroslava Matoušová a ředitel zahraničního odboru Ing. Ivan Procházka. Přednášky se soustředily na několik aktuálních palčivých námětů, jako jsou elektronická dokumentace ve zdravotnictví, ochrana dat v institucích EU, ochrana osobních údajů a soukromí ve vztahu k médiím apod.

Některé náměty splňující požadavek aktuálnosti a naléhavosti jsou ovšem současně jakýmsi „trvalečkami“ na programech konferencí v posledních letech, protože představují dlouhodobý problém s rychlým vývojem a silnými dopady do soukromí osob. Je to především téma ochrany dat ve 3. pilíři, tj. v oblasti spravedlnosti a vnitra včetně opatření k zajištění bezpečnosti. Jedním ze tří přednášejících byl předseda českého Úřadu RNDr. Němec. Ve svém vystoupení na téma „Bezpečnost versus ochrana dat – vyvážený přístup?“ poukázal na rostoucí rizika bezpečnostních opatření z poslední doby, kdy se prosazuje princip „exportu špatných praktik“ z jedné země do druhé, a jen obtížně se hledá v dialogu se zastánci přijímání razantních bezpečnostních opatření vyvážený přístup neohrožující základní lidská práva a demokratické hodnoty.

Jarní konference přijala 3 závěrečné dokumenty k problematice principu dostupnosti (availability) informací ve spolupráci policí a justice, k návrhu rámcového rozhodnutí o ochraně osobních údajů ve 3. pilíři a k budoucnosti Policejní pracovní skupiny.

Snad to bylo na tuto dobu na Kypru nezvykle deštivé počasí včetně větrné smrště, které inspirovalo účastníky konference k záplavě kritiky vůči některým aktivitám a opatřením zdůvodňovaným bezpečnostní situací, které v Evropě v poslední době hrozí narůstajícími riziky pro demokratické hodnoty, jakými jsou soukromí a ochrana osobních údajů.

15th Case Handling Workshop se konal ve dnech 22. až 25. dubna 2007 ve finských Helsinkách

Tříčlennou delegaci našeho Úřadu, tentokrát v čistě dámském složení, vedla náměstkyně předsedy Úřadu pro ochranu osobních údajů JUDr. Alena Kučerová. Hlavními tématy v pořadí 15. pravidelného semináře pracovníků dozorových úřadů v oblasti ochrany dat byla ochrana osobních údajů v souvislosti s internetem, ochranou autorských práv a direkt marketingem, problematika sledování osob prostřednictvím kamerových systémů, zpracování osobních údajů ve finančním sektoru, zpracování citlivých údajů v elektronických zdravotnických záznamech a témata ochrany soukromí a přístupu do dokumentů veřejné správy.

K využívání prostředků kamerového sledování: Rumunský úřad pro ochranu dat vedl z moci úřední několik řízení, ve kterých zjistil některá pochybení v případech, kdy jsou děti ve školkách sledovány kamerami, k jejichž záběrům mají rodiče přístup přes internet po zadání uživatelského jména a (pro všechny rodiče společného) hesla. Za zarážející je možno považovat, že úřad umož-

nil uchovávání těchto záznamů po dobu 30 dnů. Dále se řada účastníků shodla, že takovéto sledování nemá jiný důvod než prostou zvědavost rodičů a nemělo by být připuštěno, a to také proto, že jsou současně sledováni i zaměstnanci zařízení. V souvislosti s tím je třeba zmínit též příspěvek italských účastníků, který se týkal problematiky zpracování osobních údajů zaměstnanců, ve kterém byly představeny dvě směrnice vydané italským úřadem týkající se tohoto tématu. Obecně se účastníci shodli, že je vhodné vést zaměstnavatele k dodržování pravidel prostřednictvím informační politiky jednotlivých úřadů, která může (dle konkrétní legislativy) ústit buď v závazný předpis, nebo nezávazná doporučení.

Direkt marketing ve 21. století: Francouzští účastníci informovali o projektu nazvaném „Signal Spam“, který začne ve Francii fungovat na přelomu května a června 2007. Uživatelé internetu budou moci došlé spamy posílat rovnou do tzv. spamboxu. Cílem tohoto projektu je především oslabení a postih spammerů. Pokud by i ostatní státy vytvořily takovéto spamboxy, byl by to příspěvek k mezinárodní spolupráci v boji proti spamu. Co se týče pojmu „direkt marketing“, tak ve Velké Británii je definován široce a zahrnuje také žádosti či zprávy politických i charitativních organizací o podporu či příspěvky. Toto se jeví jako vhodné řešení, též s ohledem na příspěvky zástupců Francie či Řecka, kteří se potýkají s velkým počtem stížností na zaslání politických e-mailů. Zajímavou myšlenku přednesl zástupce Maďarska, a to tzv. personalizaci internetu, která by spočívala v registraci a přihlašování k internetu. V rámci této registrace by byla shromážděna data o uživateli internetu a při každém dalším přihlášení by server poznal profil daného uživatele. Toto by bylo spojeno s direkt marketingem, kdy by uživatel dostával pouze nabídky, upoutávky, bannery atd. odpovídající jeho zaregistrovanému profilu.

Jako velmi praktický přínos se jeví možnost účastníků workshopu konzultovat konkrétní problematické okruhy ochrany dat nejen v České republice. Jako příklad lze uvést diskuzi o právu na informace a o nahlížení do zdravotnických dokumentací (včetně elektronických) vedenou z podnětu JUDr. Kučerové. V této souvislosti je výsledek diskuze obsahující pohledy na tuto problematiku realizované v právním prostředí členských států EU vždy dobrou ukázkou pro srovnání zkušeností v jednotlivých oblastech, kdy právní úprava těchto podmínek je v ČR teprve na svém začátku. Přínosnou se jevila i prezentace dalších názorů Úřadu (například názor na možnou délku uchovávání záznamů z kamerových systémů instalovaných ve školách, přednesený Mgr. Vaculíkovou).

V závěrečné diskuzi, týkající se nového směřování workshopu, které by mělo zahrnout zúžení probíraných témat a následné formulování konkrétních závěrů diskuze – například v podobě tzv. „set of good practise“, byla dosažena shoda spočívající v žádosti o změnu mandátu workshopu směrem k možnosti vyjadřovat se také k některým obecným problémům v oblasti ochrany osobních údajů. Tato žádost byla vznesena zástupci organizátorských zemí semináře na Jarní konferenci evropských úřadů ochrany dat konané v Larnace 10. – 11. května 2007.

2. NEMĚLO BY VÁM UNIKNOUT

To to letí, už je tady „sedmiletí“ – pozvánka do Úřadu

Naše dnešní pozvání k „mikrofonu“ přijal Ing. Ivan Procházka – ředitel zahraničního odboru Úřadu.

Pane inženýre, v článku na straně 9 tohoto čísla bulletinu, jste z titulu své funkce ředitele zahraničního odboru Úřadu shrnul a vysvětlil cíl, smysl a působnost Úřadu v České republice i v kontextu Evropské unie i jeho zahraniční aktivity a spolupráci. Můžete nám také trochu přiblížit Váš odbor?

V zajímavém spektru aktivit a v rozmanitosti pracovních činnosti odboru, který řídíte, určitě existuje práce, která Vás osobně nejvíce těší. Na straně druhé se jistě „potýkáte“ s překážkami, které musejí být překonány, či s problémy, které se prostě musejí vyřešit.

Zahraniční odbor lze koncipovat dvojím způsobem. Buď výlučně jako jakýsi výkonný orgán instituce pro organizování kontaktů se zahraničím, zahraničních cest a návštěv ze zahraničí, akcí s mezinárodní účastí, obstarávání dokumentů z mezinárodní sféry a pro protokol. Nebo tohle všechno a k tomu také jakousi „přidanou hodnotu“, spočívající v účasti na činnosti odborných útvarů, včetně útvarů s právní problematikou. Předpokladem je jak znalost tuzemských předpisů z oblasti ochrany osobních údajů, tak bohaté zkušenosti „odpozorované“ ze zahraničí. Vždy jsem prosazoval tuto druhou koncepci, zahrnující právě práci, která mne osobně baví nejvíc.

Mezi hlavní překážky patří skutečnost, že musíme mít určitý přehled o celé věcné problematice řešené naším Úřadem a při tak malém útvaru (5 lidí) máme jen omezené možnosti specializace. Tomu lze čelit velmi těsnou součinností s ostatními odbornými útvary, pokud na to je ovšem čas. A právě čas je naší překážkou číslo dvě, která, i při dobře fungujících neformálních pracovních kontaktech s kolegy z jiných odborů, někdy vede ke stresovým situacím.

Jste také autorem příspěvku „Konference ochránců osobních údajů v Larnace“ na straně 6. V závěru článku zmiňujete záplavu kritiky ze strany ochránců dat vůči četným aktivitám a opatřením zdůvodňovaným bezpečnostní situací, které jsou však rizikem pro hodnoty, jakými je například i soukromí občanů a ochrana jejich osobních údajů. Můžete nám jmenovat jednu z těch mnoha negativních aktivit, které „trápí“ ochránce dat a které mohou způsobit, či již působí, průnik do našeho soukromí?

Dobrá, chystá se toho na nás mnoho, ale zmíním se o aktivitě, která je velice aktuální právě nyní. Jde o povinnost poskytovatelů telekomunikačních a internetových služeb zadržovat údaje o elektronických komunikacích, vč. například telefonických hovorů, na dobu delší, nežli si vyžadují obchodní účely. Tedy pro potřeby bezpečnostních orgánů. Obrovská kvanta dat o tom kdo, s kým, kdy, jak dlouho apod. komunikoval, nebo se snažil komunikovat, budou zadržována. Původně pod obvyklou záminkou boje proti terorismu, dodatečně (jako vždy) rozšířenou na těžko uchopitelnou závažnou kriminalitu. V přípravných mezinárodních diskusích jsme již jedno kolo prohráli a příslušná závazná směrnice byla přijata. Další kolo nás čeká v domácím ringu v nejbližších dnech při rozběhu legislativního procesu na přípravu českého zákona. Obtížné výměny názorů očekáváme zejména při prosazování požadavku na bližší vymezení účelu pro zpřístupňování údajů vyšetřujícím orgánům, což směrnice ponechává k dořešení na národní úrovni. A kontroverzní se může ukázat i debata o konkrétní lhůtě zadržování dat ve směrnici stanoveném rozmezí od 6 měsíců do 2 let.

Řídit zahraniční odbor Úřadu vyžaduje nejen vysokou odbornou kvalifikaci, široké jazykové vybavení, organizační a komunikační schopnosti, ale také jistý nadhled a velkou dávku diplomacie i empatie. Máte nějaký svůj osvědčený „recept“ či krédo na zvládnutí „horkých chviliek“ nejen v práci?

Jisté diplomatické schopnosti jsou nepochybně povinným vybavením týmu zahraničního odboru. Ale nic se nemá přehánět. Diplomacie by neměla být překážkou pro sebevědomé, byť nikoliv namyšlené, prosazování stanovisek Úřadu navenek a vlastních názorů interně. Což občas zahrnuje i kritické vystupování v orgánech EU, ve kterých jsme plnoprávními účastníky. Jistěže v rámci slušnosti a smyslu pro míru.

A ještě jedna zkušenost: Občas se člověk může dostat i do trapné situace. Něco se zapomene, přehlédne. Tady platí, že je lépe se omluvit, než vymluvit.

Děkujeme za rozhovor.

Výsledky soutěže „Moje soukromí. Nedívat se, nešťourat!“ vyhlášeny

V minulých číslech bulletinu jsme vás informovali o probíhající soutěži pro děti pod názvem „Moje soukromí. Nedívat se, nešťourat!“ Soutěž byla uzavřena k 20. 4. 2007.

Přišlo téměř 200 soutěžních příspěvků z celé republiky. Porota měla nesnadný úkol vybrat vítězné práce v kategorii literárních příspěvků i výtvarných prací v obou věkových kategoriích. Kdo tedy v soutěži zvítězil? Ve věkové kategorii 12 – 15 let zvítězil příběh s názvem „Máma“, jehož autorkou je Kateřina Kosová z Gymnázia Teplice, a koláž, kterou vytvořil Robin Fučík ze Základní umělecké školy v Havlíčkově Brodě. V kategorii starších, tedy 16 – 20 let, byl porotou vybrán jako vítězný text příběh, jehož autorkou je Lucie Hronová ze Školy Kavčí hory v Praze 4. Mezi obrázky pak zvítězila práce Hany Kubátové, opět ze Základní umělecké školy v Havlíčkově Brodě. Vítězné i ostatní soutěžní práce najdete na internetových stránkách Úřadu (<http://www.uoou.cz>) v rubrice Pro mládež).

Vítězové byli spolu s jedním z rodičů pozváni Úřadem na MFF do Zlína, kde strávili dva dny jako hosté filmového festivalu. Vítězové soutěže byli spolu se svými spolužáky pozváni i do Prahy, kde se 8. června setkali s předsedou Úřadu RNDr. Igorem Němcem a pracovníky Úřadu. Navštívili také Český rozhlas, kde si vyzkoušeli práci rozhlasových moderátorů, poznali prostory, kde se natáčejí rozhlasové koncerty a také viděli, jak a kde se vytváří rozhlasové zpravodajství. Během návštěvy ZOO pak pozorovali chování zvířat v noci.

Co říci závěrem? Úřad se v rámci své osvětové činnosti rozhodl působit na žáky a studenty škol a vyhlášením této soutěže chtěl s nimi obrazně řečeno „otevřít diskuzi“. Úroveň znalostí dětí a mla-

dých lidí o ochraně osobních údajů a o nutnosti chránit si své soukromí, způsob, jak umělecky ztvárnili a vyjádřili své názory a postoje, jejich zájem o tuto problematiku i zájem jejich rodičů a pedagogů je pro Úřad nejen milým poznáním a pozitivním signálem, ale i jistým závazkem. Soutěž „Moje soukromí. Nedívat se, nešťourat!“ bude pokračovat i v příštím roce. Letošní, startovací kolo ukázalo, že osobní údaje a soukromí jsou mladou generací chápány jako hodnota, které si váží.

Poznámka: Všechny potřebné informace najdete na internetových stránkách Úřadu v rubrice Pro mládež.

Ochrana soukromí zaměstnanců na pracovišti

V zaměstnání se „špehuje“ stále a ve velkém. Firmy si nechávají instalovat zařízení, která napomáhají sledovat zaměstnance na pracovišti – odposlouchávací zařízení, kamerové systémy. Mají strach o únik informací, obávají se rozkrádání majetku.

Obecným předpisem pro zpracování osobních údajů je zákon o ochraně osobních údajů. V případě pracovního práva je také důležitým předpisem zákoník práce. Nový zákoník práce nerozlišuje mezi sledováním se záznamem a bez něj. Z pozice Úřadu pro ochranu osobních údajů je však tento rozdíl zásadní. S ohledem na současné technologie Úřad nepovažuje „pouhé prodloužené oko“ za shromažďování osobních údajů. Zato jakékoliv pořizování obrazových záznamů lidí již shromažďováním osobních údajů je.

Zdroj: Hospodářské noviny, 5. 6. 2007

Poznámka:

Text rozhovoru „Firmy by měly zvážít, zda budou využívat kamery“ v plném znění je také k dispozici na webových stránkách Úřadu na internetové adrese http://www.uoou.cz/firmy_by_mely_zvazit_pouzivani_kamer.pdf. Úřad pro ochranu osobních údajů se problematikou kamerových systémů intenzivně zabývá. Na svých webových stránkách, v rubrice Kamerové systémy na internetové adrese

<http://www.uoou.cz/index.php?l=cz&m=bottom&mid=01:11&u1=&u2=&t=> jsou k dispozici všechny dokumenty, jejichž prostřednictvím se Úřad k výše uvedené problematice vyslovuje:

Stanovisko č. 1/2006 – Provozování kamerového systému z hlediska zákona o ochraně osobních údajů;

Komentář k Zásadám provozování kamerového systému z hlediska zákona o ochraně osobních údajů;

Provozují kamerový systém. Vztahuje se na mě registrační povinnost?;

K oznamovací povinnosti správců provádějících zpracování osobních údajů kamerovými systémy;

Informace o stanovisku Ministerstva vnitra ČR ke zveřejňování záznamů městských kamerových systémů;

Kamerové systémy instalované ve školách a školských zařízeních z pohledu Úřadu pro ochranu osobních údajů;

Vyjádření a doporučení ÚOOÚ k možnosti instalovat kamerový systém v prostorách školy;

Praktické otázky provozování kamerových systémů ve školách a školských zařízeních.

3. TÉMA

Působení Úřadu pro ochranu osobních údajů v rámci České republiky i v kontextu EU

Samotný název Úřadu již vypovídá o hlavním cíli jeho existence, kterým je chránit osobní údaje. Základní právní předpis, kterým se jeho činnost řídí, tedy zákon č. 101/2000 Sb., klade ochranu osobních údajů do rámce naplňování práva každé osoby na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromí. Tentýž zákon, opírající se v mezinárodním prostředí EU o příslušné komunitární „acquis“, zastoupené zejména směrnicí 95/46/ES, vybavil Úřad mimořádně vysokou mírou nezávislosti a pravomocí.

Nezávislost Úřadu je nejen výslovně garantovaná v zákoně, ale prakticky podpořená také způsobem jmenování předsedy a sedmi inspektorů, dobou, na kterou jsou jmenováni a financováním ze specifické kapitoly státního rozpočtu. Jmenování, lišící se od časových period zavedených pro střídání politických garnitur, je vyhrazeno samotnému prezidentu republiky na návrh horní komory Parlamentu. Jde o kvalitu velice pozitivně ovlivňující rozhodování instituce, která má stejně měřit soukromému sektoru, jako ministerstvům a jiným veřejným orgánům. Vysoká míra nezávislosti je účinným pomocníkem při plnění hlavních úkolů Úřadu, kterými je především plnění dozorové funkce z hlediska dodržování příslušných zákonných povinností subjektů zpracovávajících osobní údaje, přijímání a vyřizování stížností a jiných podnětů ohledně porušení zákona, povinnost poskytovat konzultace a některé další.

Úroveň nezávislosti a pravomocí Úřadu, zahrnujících i právo uplatnit při porušení zákona finanční sankci a nařídit nápravné opatření, nám některé partnerské úřady v zahraničí mohou jen závidět. A také mnohé z nich již čelily, nebo se v blízké době budou muset vypořádat s právními kroky, které proti nim podnikla a podniká Evropská komise pro nedostatečné naplnění požadavků příslušné směrnice právě z hlediska požadavku zajištění nezávislosti dozorového orgánu na státních orgánech, jmenovitě těch vládních.

Zakotvení samotné existence Úřadu v požadavcích směrnice EU, byť prostřednictvím českého zákona, již dává tušit, že se od instituce tohoto typu očekává velice rozsáhlá mezinárodní spolupráce, především v rámci EU. Hlavním kolbištěm pro tříbení názorů, ale také platformou pro hledání co nejjednodušší interpretace právních předpisů i pro ovlivňování politiky EU v oblasti ochrany osobních údajů a soukromí je tzv. „WP 29“, tedy Pracovní skupina pro ochranu dat podle článku 29 (míněno je článek 29 příslušné směrnice). Je to nezávislý poradní orgán při Evropské komisi, sdružující předsedy úřadů typu našeho Úřadu ze všech členských zemí EU. Aktivitu vyvíjí rozsáhlou a jeho názory dosti výrazně ovlivňují politiku Evropské komise v dané oblasti, ba i v oblastech přílehlých, kterými je např. různá problematika spravedlnosti, svobody a bezpečnosti soustředěná v generálním ředitelství „DG Justice, Freedom and Security“, pod které právě spadá také ochrana osobních údajů. Občas jsou ostatně slyšet i v Evropském parlamentu a Radě.

Jen pro ilustraci: WP 29, která si organizuje i řadu pracovních podskupin složených z dobrovolníků – expertů národních úřadů ochrany dat, produkuje ročně přes 10 stanovisek a pracovních dokumentů, většinou velmi obsáhlých s detailní analýzou. Mezi jejími tématy z poslední doby zmiňme například biometrické prvky v cestovních a jiných dokumentech, závazná vnitropodniková pravidla ochrany osobních údajů jakožto významný seberegulační nástroj velkých nadnárodních společností, zpracování osobních údajů v elektronických zdravotnických záznamech, předávání osobních údajů cestujícími evropských leteckých společnostmi (tzv. „PNR data“) úřadům v USA v rámci boje proti terorismu a závažné kriminalitě, předávání údajů o mezibankovních operacích evropských subjektů belgickou společností SWIFT jiným americkým úřadům za obdobným účelem, chystaná opatření („e-Call“ aj.) pro kontrolu a větší bezpečnost silniční dopravy v Evropě, atd.

Také dvoustranná spolupráce s partnerskými orgány v jednotlivých státech EU má v mezinárodních aktivitách Úřadu své místo. Podtrhnout je třeba zvláště nadstandardní kontakty se španělským, slovenským, polským, rakouským a rumunským úřadem ochrany osobních údajů.

Mezinárodní kontakty se ovšem neomezují jen na EU. Pro širší evropskou spolupráci je typická pravidelná účast na aktivitách příslušných orgánů Rady Evropy. Za „vývoz know-how“ lze označit projekt pomoci Bosně a Hercegovině při vytváření elementárních právních a institucionálních základů ochrany osobních údajů. Projekt, ve kterém naše úsilí bylo také podpořeno španělskými kolegy, byl financován z fondů EU v rámci stabilizačních programů pro západní Balkán; zahrnul dlouhodobý pobyt experta Úřadu v Sarajevu a řadu seminářů, pracovních setkání a příruček.

Globalizační trendy spolu se závazky plynoucími ze členství ČR v Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj si vyžádaly i aktivity překračující hranice Evropy. Mimořádný význam má pravidelná účast na práci pracovní skupiny pro informační bezpečnost a soukromí při sekretariátu OECD (WPISP). Těžiště její činnosti tradičně spočívalo v hledání vyváženého přístupu mezi zvyšováním informační bezpečnosti na straně jedné a demokratickými právy včetně práva na soukromí na straně druhé. Zavádění principu tzv. „kultury bezpečnosti“ našlo výraz ve specifických bezpečnostních pravidlech (Security Guidelines). Nesporný je dále přínos v oblasti hledání nástrojů pro spolupráci v boji proti spamu a nejnověji také ve snaze vytvořit mechanismus pro mezinárodní prosazování práva při ochraně dat a soukromí.

Již zmíněný vysoký stupeň nezávislosti Úřadu na orgánech státní správy i vládě jako celku (vláda může předsedovi Úřadu pouze doporučovat, nikoli ukládat) ovšem neznamená, že by se činnost Úřadu ve vztahu k vládním orgánům omezovala jen na kontrolní akce. Již bezprostředně po vzniku Úřadu a dlouho před vstupem ČR do EU se zástupci Úřadu zapojili do meziresortní spolupráce při úsilí o harmonizaci domácích právních předpisů s právem EU. Součinnost s ostatními resorty trvá dodnes, i když její těžiště se po zrušení příslušného pracovního výboru koordinovaného MVZ přeneslo spíše na bilaterální bázi. Mimořádně intenzivní byly v poslední době pracovní kontakty hlavně s MI (před jeho nedávným zrušením), MZV, MV, MF a Úřadem vlády. Ovšem byly by nepochybně ještě intenzivnější, kdyby měl Úřad na domácí scéně mezi státními orgány partnera s kompetencemi pro

formulování vládní politiky ochrany osobních údajů a soukromí, jako je tomu ve všech tradičních členských státech EU. Úřadu tato úloha nepřísluší, i když se jí zatím snažil suplovat.

Skutečnost, že Úřad byl legislativními pravidly vlády zahrnut mezi povinná připomínková místa při přípravě zákonů je významná pro obě strany. Především jistě pro Úřad, který je tak při tvorbě zákonů slyšen, byť ne vždy vyslyšen. Ale stejně tak i pro tvůrce zákonů, kteří mají jistotu, že ani u právních předpisů výslovně problematiku ochrany osobních údajů neobsahujících, avšak s nepřímým dopadem do soukromí osob, nemusejí mít obavu z konfliktu s příslušným právem EU.

Snad by ještě v tomto kontextu bylo vhodné zmínit, že hlavními akty práva EU v oblasti ochrany osobních údajů, které bylo nutné postupně před vstupem i po vstupu do EU implementovat do práva a praxe v tuzemsku jsou dvě směrnice Evropského parlamentu a Rady, několik rozhodnutí Evropské komise a jedna úmluva Rady Evropy.

Zásadní význam má již zmíněná směrnice 95/46/ES, o ochraně jednotlivců v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, z r. 1995. S tou se Úřad v poměrně vysoké kvalitě vypořádal již první verzí zákona č. 101/2000 Sb. při svém vzniku a téměř beze zbytku pak při poslední „euronovele“ v r. 2004, tedy v roce vstupu do EU. Hodnocení plnosti harmonizace ze strany Bruselu nás ještě v nejbližší době čeká a nelze vyloučit, že budeme vyzváni k nějakému drobnému doladění. Druhou směrnicí je směrnice 2002/58/ES o soukromí a elektronických komunikacích, jejíž přepis do národního práva byl dosti komplikovaný, a to nejen pro ČR. Zákonem č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, se podařilo převzít jen některá ustanovení, spolu s určitými požadavky směrnice 2000/31/ES o elektronickém obchodu a z hlediska Úřadu tady dochází k významnému rozšíření jeho kompetencí také v rámci úsilí o potírání spamu. Nejde ale o spam v nejširším slova smyslu, ale pouze o tzv. nevyžádaná obchodní sdělení nabízející zboží a služby elektronickou cestou. Tedy jakýsi „marketingový spam“. Beze zbytku se ČR se zmíněnou směrnicí 58 vyrovnala až zákonem č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, kterým se ovšem implementovala i řada dalších směrnic a za přípravu zákona jako celku odpovídalo Ministerstvo informatiky ČR.

Zmíněná rozhodnutí Evropské komise se obvykle označují jako „rozhodnutí o přiměřenosti“ (adequacy decisions) a míní se tím adekvátní legislativní a institucionální zabezpečení ochrany osobních údajů v některých zemích mimo EU a celý EHP. Patří sem Kanada, Argentina a několik ostrovů s autonomní legislativou mezi Francií a Velkou Británií. Spojené státy jsou nadále považovány za zemi s nedostatečnou legislativou ochrany dat, s výjimkou úzce vymezených oblastí, zejména tzv. Bezpečného přístavu (Safe Harbor), což je systém dozorovaný ministerstvem obchodu USA (Federal Trade Commission), do kterého se již přihlásilo velké množství amerických firem.

Pro oblast ochrany soukromí je rovněž důležitá úmluva Rady Evropy č. 108, o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, ratifikovaná Českou republikou v roce 2001 s rozšířením v roce 2003 i na neautomatizované zpracování dat a o ratifikaci Dodatkového protokolu o orgánech dozoru a toku údajů přes hranice. EU ji převzala pro sféru spravedlnosti a vnitra, tedy svůj tzv. 3. pilíř. Úmluva tvoří podstatu legislativy uplatňované ve spolupráci ČR a Europolu a při přípravě na spolupráci v schengenském prostoru.

A 3. pilířem bychom mohli i zakončit. Je s ním spojeno jisté trauma ochránců dat i výzva do budoucna. Jde o oblast častých střetů, kde ochrana dat spolu se soukromím, jakožto jedno ze základních lidských práv a demokratických hodnot, v poslední době spíše ztrácí. Určitou nadějí je návrh rámcového rozhodnutí Rady o ochraně osobních údajů zpracovávaných v rámci policejní a justiční spolupráce v trestních věcech. Tento dokument, připravený v Evropské komisi a již zhruba dva roky diskutovaný a upravovaný v orgánech Rady by měl nahradit, doplnit a upřesnit nesoudnou a neúplnou právní základnu pro ochranu osobních údajů při spolupráci policie a justičních orgánů v EU a přispět tak k transparentnosti 3. pilíře.

4. CO NOVÉHO V ZAHRANIČÍ

Strategie pro bezpečnou informační společnost

Sdělení KOM¹⁾ (2006) 251 ze dne 31. května 2006 upozorňovalo na některé hrozby, které přinášejí útoky na informační systémy. Útoky na informační systémy jsou ve stále větší míře motivovány ziskem oproti dříve převažující touze po narušení jako takovém. Údaje se protizákonně extrahují – ve stále větší míře bez vědomí uživatele, přičemž množství variant a rychlost vývoje malwaru („škodlivého softwaru“) rychle roste.

Dobrym příkladem tohoto vývoje je spam: stává se nástrojem pro viry, podvody a trestnou činnost, například spyware, phishing (forma internetových podvodů, jejichž cílem je ukrást cenné informace, jako čísla platebních karet a bankovních účtů, uživatelská jména a hesla) a jiné podoby malwaru. Pro své šíření ve stále větší míře využívá tzv. „botnets“, což jsou aplikace, které vykonávají činnost podle dálkově předávaných povelů a na počítač oběti se instalují skrytě, takže pak napadené servery a počítače bez vědomí majitelů slouží k jejich předávání dále.

Podniky i občané v Evropě stále podceňují hrozící rizika. Dělají to z různých důvodů, ale jako nejpodstatnější se v případě podniků jeví nedostatečná viditelnost návratnosti investic do bezpečnosti a v případě občanů skutečnost, že si nejsou vědomi své odpovědnosti v globálním bezpečnostním řetězci.

Vzhledem ke všudypřítomnosti informačních a komunikačních technologií a informačních systémů je bezpečnost sítí a informací skutečně úkolem pro všechny:

- orgány veřejné správy musejí řešit bezpečnost svých systémů nejen za účelem ochrany informací veřejného sektoru, ale také, aby byly příkladem osvědčených postupů pro ostatní subjekty;
- podniky musejí chápat bezpečnost sítí a informací spíše jako aktivum a konkurenční výhodu než jako „negativní náklady“;
- jednotliví uživatelé musejí pochopit, že jejich domácí systémy jsou zásadní pro celý bezpečnostní řetězec.

Bezpečná informační společnost musí být založena na rozšířené bezpečnosti sítí a informací a na široce rozšířené kultuře bezpečnosti. Obranou proti hrozbám, jakými jsou spyware, malware a počítačová trestná činnost, je komplexní dynamický a integrovaný přístup, který zahrnuje všechny zúčastněné strany a je založen na dialogu, partnerství a posílení účasti.

Sdělení KOM(2007) 228 ze dne 2. května 2007 je věnováno podpoře ochrany osobních údajů prostřednictvím technologií zvyšujících ochranu soukromí (PETs – Privacy Enhancing Technologies).

V rámci bezpečnostního řetězce se uvedené sdělení zabývá bezpečností informačních a komunikačních technologií v bezpečnostním řetězci a možnostmi uplatnění technologií na ochranu osobních údajů v prostředí nesoucím nová rizika jako např. krádež identity, diskriminační profilování, neustálé sledování anebo podvody.

Článek 17 směrnice o ochraně osobních údajů²⁾ stanoví pro správce údajů povinnost přijmout vhodná technická a organizační opatření a zajistit úroveň bezpečnosti odpovídající povaze údajů a rizikům spojeným s jejich zpracováním. Správci údajů nesou tedy právní odpovědnost za dodržování pravidel na ochranu údajů, avšak určitou odpovědnost za aspekty ochrany údajů ze společenského a etického hlediska nesou i jiné subjekty. To zahrnuje i ty, kteří navrhují technické specifikace a vytvářejí anebo zavádějí aplikace anebo operační systémy. Uplatnění technologií zvyšujících ochranu soukromí (např. využívání anonymních nebo pseudonymních údajů) může přispět k tomu, že se neoprávněné získávání a zpracování osobních údajů stane technicky složitější. Pilotní projekty chrání soukromí tím, že vylučují nebo omezují osobní údaje, předcházejí zbytečnému či nežádoucímu zpracování osobních údajů a to bez ztráty funkčnosti informačního systému a dále umožňují odhalovat porušení pravidel ochrany soukromí. Využití vhodných technických prostředků tak doplňuje právní prostředky ochrany osobních údajů.

Technické prostředky určené k ochraně osobních údajů na straně uživatele (spotřebitele) však vyžadují pozitivní akci na straně spotřebitelů – musejí si koupit a nainstalovat příslušný software do svých počítačů.

Lepší dodržování pravidel na ochranu údajů by mělo pozitivní vliv na důvěru spotřebitele a přineslo by prospěch řadě služeb s přidanou hodnotou, které jsou založeny na přenosech osobních údajů

přes sítě informačních technologií, jako je např. e-learning, e-government, e-health, e-banking, e-commerce anebo systémy „inteligentního automobilu“. Lidé by si tak mohli být jisti, že údaje, které poskytují k prokázání své totožnosti, přijímání služby anebo uskutečňování platby, budou použity pouze pro legitimní účely a že jejich účast v digitálním společenství není na úkor jejich práv.

Současný právní rámec ochrany údajů však na druhé straně stanoví omezení všeobecných zásad a umožňuje zasahování do práv jednotlivců v případě důležitých veřejných zájmů, jako je veřejná bezpečnost, boj proti kriminalitě nebo veřejné zdraví. Podmínky pro tato omezení a zásahy jsou stanoveny v článku 13 směrnice o ochraně osobních údajů a v článku 15 směrnice o soukromí a elektronických komunikacích³⁾. V podstatě jsou podobné podmínkám stanoveným v článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech, a to tím, že zásah státních orgánů do výkonu práva na respektování soukromého a rodinného života lze uskutečnit jen v souladu se zákonem, když je to nezbytné v demokratické společnosti z důvodu oprávněných veřejných zájmů nebo pro ochranu práv a svobod jiných. Využívání technologií PETs by nemělo bránit donucovacím orgánům anebo jiným příslušným orgánům zasahovat v rámci legitimního výkonu svých funkcí v případě důležitého veřejného zájmu, např. boje s počítačovou kriminalitou, boje proti terorismu anebo prevence šíření nakažlivých chorob. Odpovědné orgány by měly mít v případě potřeby takový přístup k osobním údajům, aby uvedených cílů dosáhly v souladu s postupy, podmínkami a zárukami stanovenými právními předpisy.

Moderní technické prostředky na ochranu osobních údajů tedy budou muset splňovat i posledně uvedená kritéria, která jsou z hlediska technického řešení protichůdná, avšak při stávajícím právním rámci musejí být rovněž splněna.

Zdroj:

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Strategie pro bezpečnou informační společnost – „Dialog, partnerství a posílení účasti“. KOM(2006) 251 v konečném znění ze dne 31. května 2005.

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2006/com2006_0251cs01.pdf

Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě o podpoře ochrany osobních údajů prostřednictvím technologií zvyšujících ochranu soukromí (PETs). KOM(2007) 228 v konečném znění ze dne 2. května 2007.

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2007/com2007_0228cs01.pdf

Poznámka:

- ¹⁾ *KOM je označení pro pracovní dokumenty Evropské Komise určené jiným orgánům – například návrhy právních předpisů, sdělení, zprávy atd.;*
- ²⁾ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů;*
- ³⁾ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a o ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích).*

Rentgenové kamery ve Velké Británii

Úředníci státní správy ve Velké Británii se připravují na nápor veřejného pobouření kvůli kontroverznímu rentgenovému kamerovému zobrazování.

Zatím nejvíce šokující záležitostí, jakou měl kdy Velký bratr v plánu uvést do praxe, jsou čočky v pouličních svítilnách, které by měly dělat „nahé“ snímky kolemjdoucích za účelem polapení podezřelých z trestných činů. Tento návrh je součástí dokumentů, které „prosáklý“ na veřejnost. Byly navrženy Ministerstvem vnitra a předloženy Pracovní skupině tehdejšího předsedy vlády Tonyho Blaira pro bezpečnost, zločin a spravedlnost. Představa státu špehujícího ty nejsoukromější partie lidí rozhodně vyvolá celonárodní nevoli. A úředníci dělají, co mohou, aby našli způsob, jak se s touto situací vypořádat.

Těmito kamerami, které vidí skrz oblečení, se zabývá článek otištěný v deníku „The Sun“ 17. 1. 2007. Uvádí, že „odhalování zbraní a výbušnin tak bude snadnější“ a říká, že by kamery mohly být umístěny v pouličním příslušenství. Dodává také, že „některé technologie používané na letištích jsou již využívány jako součást policejních zásahů při hledání drog a zbraní v nočních klubech. Tyto a ostatní technologie by mohly být vyvinuty pro daleko širší použití ve veřejných prostorách. Pouliční příslušenství by mohlo běžně sloužit jako schránka pro detekční systémy, které by určily např. pravděpodobnost přítomnosti zbraně“.

Ale dokument odhaluje také strach z reakcí veřejnosti. Úředníci přijali rozhodnutí, že objekty ženského pohlaví budou smět být monitorovány pouze ženami, ačkoliv připouštějí, že toto by bylo velmi těžko proveditelné v davu. Článek dále říká, že je třeba brát v úvahu i další limitující faktory. „Soukromí je v tomto případě velmi problematickou otázkou, protože stroje vidí skrz oblečení“.

Kromě kamer se zvažují také zobrazovací systémy známé jako „milimetre wave imaging, „THz imaging“ a spektroskopická zařízení. Všechny jsou běžně používány na letištích a ostatních zabezpečených místech k odhalování výbušnin a zbraní v zavazadlech nebo na lidech. V současné době jsou cestující v letecké dopravě namátkově vybírání pro kompletní rentgenovou prohlídku a musejí s ní souhlasit.

Podle některých představ by takovéto technologie mohly být použity také k prevenci krádeží, pokud by byly spojeny se snímačem otisků prstů. Policie by rovněž získala právo vytvořit databázi. Trojrozměrné video záznamy by se navíc daly spojit s nahrávkami odposlechů z mobilního telefonu a dokonce také s údaji cestovní karty pro zjištění informací o pohybu a zvycích daného jedince. V úvahu se berou také systémy pro identifikaci obličeje k zaznamenání pohybu osob.

Zdroj: <http://www.thesun.co.uk/article/0,,2-2007040610,00.html>.

5. OSOBNÍ ÚDAJE V ŠIRŠÍCH SOUVISLOSTECH

Dokumenty varující před riziky sledované společnosti

Žijeme ve sledované společnosti. Moderní sledovací technologie vytvářejí stále propojenější a komplexnější infrastrukturu. Jedná se především o vývoj technologií v oblastech jako jsou telekomunikace, kamerové systémy, registry a databáze, biometrie, označovací a lokalizační technologie umožňující vyhledávání. Ukládání a uchovávání příslušných dat umožňuje jejich okamžité nebo pozdější využití i pro jiné než původně zamýšlené účely.

Na 28. mezinárodní konferenci komisařů pro ochranu dat a soukromí konané 2. – 3. listopadu 2006 v Londýně byl předložen analyticko-prognostický dokument „Zpráva o sledované společnosti“ (A Report on the Surveillance Society), který byl zpracován na základě objednávky britského úřadu komisaře pro ochranu soukromí (The Information Commissioner's Office). Zprávu zpracovala dobročinná společnost Surveillance Studies Network, která se zaměřuje na vzdělávání a informování školáků a veřejnosti v oblasti forem a dopadů současného sledování. Zpráva byla zpracována ve třech verzích: Úplná zpráva, Souhrnná zpráva a Dokument k veřejné diskusi. Všechny tři verze v anglickém znění jsou ke stažení na internetové stránce

http://www.ico.gov.uk/about_us/news_and_views/current_topics/Surveillance_society_report.aspx.

Zpráva byla vytvořena týmem složeným z několika odborníků. Úplná zpráva, která je poměrně rozsáhlá, má 102 stran a dalších 105 stran tvoří příloha, popisuje vývoj moderních technologií umožňujících sledování jednotlivců a analyzuje rizika zneužití těchto technologií a důsledky prosazení některých zákonných úprav, a to jak v oblasti státní správy, tak v oblasti komerční.

Dokument k veřejné diskusi v rozsahu 21 stran popularizuje problematiku tak, aby byla srozumitelná širokému okruhu čtenářů. Úvodem je zde popsána vědecká fikce sledované společnosti pod názvem „Londýn 2016: Vše je pod kontrolou“. Nad hlavami občanů poletují malá sledovací vozidla odzkoušená na občanech již při olympiádě v roce 2012 pod záminkou zajištění bezpečnosti. Občané si na ně už zvykli a považují je za běžnou součást života. V pouličních lampách a ve zdech budov jsou zabudovány četné kamery. Budovy státních orgánů již nejsou obklopeny ochrannými valy, stojí na zdánlivě otevřeném prostranství, kde však jsou instalovány senzory propojené s mechanickými propadlišti. Ben se svým přítelem jsou neustále sledováni a při náhodném vstupu do Westminsterské uzavřené zóny pro vyvolené jsou kontrolováni bezpečnostní službou, která na displeji okamžitě zjistí veškeré podrobnosti včetně diskriminačního zařazení Aarona mezi občany s vysokým stupněm rizikovitosti vzhledem k tomu, že je černoch a dosud nemá identifikační kartu. Držení identifikační karty je sice dobrovolné, avšak bez ní nemůže pracovat ve státní správě, vyřizovat si půjčku, cestovat letadlem či vlakem. Bezpečnostní služba, vzhledem k jeho zařazení do rizikové skupiny, dostane od policie pokyn přivést ho k výslechu.

Zpráva varuje před společností posedlou představou „démonem“ rizika, což vede k posunu od včasných přiměřených a účinných opatření ke schvalování preventivních sledovacích opatření snadno zneužitelných. Sledovací praktiky odůvodňované prevencí, podporované a schvalované díky propagandě vyvolávající uvedenou posedlost jak u některých politiků tak i u širší veřejnosti, směřují k budování sledované společnosti se všemi negativními dopady na občanské svobody, lidská práva, soukromí a jiné společenské hodnoty.

Zastánci sledované společnosti „uklidňují“ přesvědčováním, že se jedná o projevy pouhé opatrnosti. Je však třeba položit si otázku, jak daleko taková prevence může jít. Společenské vztahy závisí na důvěře a když si dovolíme důvěru takovým způsobem podkopávat, bude to mít dopad nejen na soukromí jednotlivců. Soukromí není jen individuální hodnota. Je rovněž důležité ze společenských hledisek v rámci hodnot společně sdílených jako je demokracie, důvěra, společenský život, svobodná a rovnoprávná společnost. Proti tomu stojí zpracování osobních údajů za účelem řazení lidí do různých kategorií s diferencovaným diskriminačním přístupem a sociálním vyloučením jednotlivců i celých skupin obyvatelstva.

Z hlediska právní jistoty je třeba se s tímto novým fenoménem vyrovnat a najít přiměřený předpisový rámec pro dohled nad uvedenými negativními jevy. Veřejnosti je v souvislosti s hledáním předpisového rámce předkládána k diskusi otázka, jakou společnost a demokracii v tomto ohledu chceme mít, kam položit hranici přiměřenosti preventivních opatření. Průzkum názorů veřejnosti zde má svůj nezastupitelný význam: Orgány státní a veřejné správy placené z daní obyvatelstva mají obyvatelstvu poskytovat služby, jaké jsou od nich v demokratické společnosti očekávány, proto je třeba názory veřejnosti zjišťovat a do veřejného povědomí vnášet dostatek informací jak o přínosech tak o negativních dopadech použití moderních technologií v různých oblastech, aby občané utvářeli své vyvážené postoje na základě úplných informací. V tomto ohledu je zpráva významným přínosem, neboť upozorňuje na některé faktory vývoje společnosti, jejichž možné negativní dopady dosud ještě unikají pozornosti.

V rámci řešení budoucí regulace zpráva navrhuje zavést na všech relevantních úrovních hodnocení dopadů na soukromí (PIA – Privacy Impact Assessment) a dále přejít od hodnocení dopadů na soukromí k dalšímu stupni – k hodnocení dopadů sledování (SIA – Surveillance Impact Assessment). Zatímco PIA hodnotí pouze dopad na soukromí, v rámci SIA by se měly hodnotit dopady sledování na celou řadu dalších hodnot kulturně vyspělé společnosti. Soukromí je třeba chápat nejen jako individuální hodnotu ale i jako společenskou hodnotu a v tomto smyslu by mělo být současné chápání soukromí přehodnoceno.

Pro představu, co se pod pojmem SIA myslí, jsou uvedeny tři typické otázky, na které by se v rámci SIA hledala odpověď:

Působí daná technika neodůvodněnou fyzickou nebo psychologickou újmu? Překračuje daná technika bez dovolení hranice soukromí (např. z hlediska možnosti využití pro nátlak pomocí zjištěných informací nebo pro podvodné jednání, nebo z hlediska překročení tělesné, vztahové nebo prostorové hranice)? Splňuje daná technika předpoklady korektního nakládání s osobními údaji (například že se nepoužije pro utajené pořizování záznamů)?

Toky informací získaných sledováním mají stále více globální charakter se všemi negativními dopady na jednotlivce a následně na vztahy v celé společnosti v globálním měřítku. Je proto třeba dále hledat budoucí regulační rámec, který by tyto negativní dopady omezoval na minimum.

Zdroj:

http://www.ico.gov.uk/about_us/news_and_views/current_topics/Surveillance_society_report.aspx

6. „Sarajevo – DOBAR DAN !“

Dne 31. března tohoto roku byl úspěšně ukončen čtrnáctiměsíční projekt Úřadu pro ochranu osobních údajů s názvem „Podpora Komisi pro ochranu dat Bosny a Hercegoviny“. Byl realizovaný v rámci podpůrného programu Evropské Unie CARDS. Úřad pro ochranu osobních údajů se tak stal zřejmě prvním českým subjektem, kterému bylo svěřeno poskytování pomoci jménem Evropské Unie...

Dále můžeme upřesnit, že na projekt byla z evropského rozpočtu vyčleněna suma ve výši zhruba půl milionu eur. Tyto prostředky pak byly vynaloženy na analýzu právního řádu Bosny a Hercegoviny z hlediska zajištění potřebné úrovně ochrany osobních údajů, na formování nového dozorového úřadu a na propagační a osvětové akce.

Stejně tak ještě třeba dodat, že projekt se realizoval ve státu o rozloze něco málo menší než Česká republika, kde žijí přibližně čtyři milióny obyvatel. Tito obyvatelé vyznávají čtyři hlavní náboženství a jelikož ono čtvrté je zde nyní přítomno už spíše jen v podobě synagog, ústava říká, že se dělí do tří národů. Bosna a Hercegovina se dále skládá ze dvou samosprávných entit (jedna z nich je rozčleněna do deseti silně autonomních kantonů) a také jednoho velmi specifického distriktu. Celá společnost po tragickém konfliktu ukončeném v roce 1995 a pod dohledem orgánu vysokého představitele nyní stále ještě hledá svoji novou, stabilnější a i přijatelnější tvář...

A to by také mohlo být všechno. Přesto však zbývá jedna nebo lépe dvě dosud nevyřešené, o to více ovšem palčivější otázky: Měl projekt za uvedených okolností nějaký smysl? Nebylo by lépe ony peníze upotřebit na jiné věci?

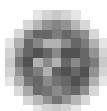
Odpověď jako by nepřímo nabízel sám laureát Nobelovy ceny za literaturu, bosenský rodák Ivo Andrić. V jednom svém vrcholném díle prostřednictvím francouzského diplomata charakterizuje Bosnu takto:

„Čtyři víry žijí na tomto úzkém, kopcovitém a chudém kousku země....A každá z nich má za to, že její dobro a prospěch jsou podmíněny škodou a nevýhodou každého z ostatních tří náboženství a že jejich pokrok se může dít jen k její vlastní škodě. Každá z nich si z nesnášenlivosti učinila největší ctnost...“

Ten, kdo mohl v měsících realizace projektu sledovat bosenské sdělovací prostředky, totiž v prohlášeních místních politiků často nalézal zašifrovaná i tato slova, tu samozřejmě ve více, jinde zase v méně diplomatické podobě.

Projektové aktivity ovšem ostře načrtly evropskou perspektivu Bosny a Hercegoviny. Zároveň s tím pak ve svém důsledku jasně prokázaly nesmyslnost či spíše vyslovenou škodlivost jakékoliv nesnášenlivosti. Nebylo proto vůbec náhodné, že se projekt setkával s nejspontánnější kladnou odezvou právě u veřejnosti, ať již odborné anebo laické. A právě tento výsledek, podle mého názoru, dal projektu nový, naprosto nezpochybnitelný smysl.

jm



úřad
pro ochranu
osobních
údajů

VYDAVÁ ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

EDITOR: PHDR. HANA ŠTĚPÁNKOVÁ

REDAKTOR: MILENA NEJEDLÁ

GRAFICKÁ ÚPRAVA: MILOSLAV ŽÁČEK

ADRESA REDAKCE: ÚOOÚ, PPLK. SOCHORA 27, PRAHA 7, 170 00

TELEFON: 234 665 286, FAX: 234 665 505

E-MAIL: POSTA@UOOU.CZ

INTERNETOVÁ ADRESA: WWW.UOOU.CZ

PERIODIKUM JE ZAPSÁNO V EVIDENCI PERIODICKÉHO TISKU POD ČÍSLEM MK ČR E 10548

© ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

DÁNO DO TISKU 10. 8. 2007